EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 4.6.2025
COM(2025) 206 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Eesti majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

{SWD(2025) 206 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Eesti majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,[1] eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

Üldised märkused

(1) Määruses (EL) 2024/1263, mis jõustus 30. aprillil 2024, on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmärke. Raamistik peaks reformide ja investeeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust ning ennetama valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas ELi toimimise lepingus sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist. Määrusega edendatakse ka riikide vastutust oma eelarvepoliitika eest ning rõhutatakse selle poliitika keskpikka perspektiivi ja vajadust tagada nõuete tõhusam ja sidusam täitmine. Iga liikmesriik peab esitama nõukogule ja komisjonile oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava, mis sisaldab tema eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning mis on koostatud kas neljaks või viieks aastaks sõltuvalt tema tavapärase seadusandliku

[1] ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
[2] ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

tsükli pikkusest. Neis kavades sisalduv netokulude[3] kava peab vastama määruse nõuetele, sealhulgas nõudele hoida valitsemissektori võlg kohandamisperioodi lõpuks usutavas langustrendis või viia see langustrendi või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % sisemajanduse koguproduktist (SKP) ning nõudele viia valitsemissektori eelarvepuudujääk keskpika perioodi jooksul allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtuse 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse viia ellu asjakohased reformid ja teha asjakohased investeeringud vastavalt määruses sätestatud kriteeriumidele.

(2) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,[4] millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide elluviimiseks ja investeeringute tegemiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta prioriteetidega soodustab taaste- ja vastupidavusrahastu majanduslikku ja sotsiaalset taastumist ning tõukab samas tagant kestlikke reforme ja investeeringuid, edendades eelkõige rohe- ja digipööret ning muutes liikmesriikide majanduse vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ning toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

(3) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435[5] (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on järk-järgult kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada ühtlasi taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Eesti lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(4) Eesti esitas komisjonile kooskõlas määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikega 1 oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava 18. juunil 2021. Kooskõlas kõnealuse määruse artikliga 19 ja määruse V lisas esitatud hindamissuunistega hindas komisjon Eesti taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust. 29. oktoobril 2021 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse Eesti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta[6]. Rakendusotsust muudeti kõnealuse määruse artikli 18 lõike 2 alusel 16. juunil 2023, et ajakohastada

---

3 Netokulu, nagu see on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 punktis 2: „netokulu“ – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud; ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed; iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga; iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks; v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

5 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa. eu/eli/reg/2023/435/oj).

6 Nõukogu 29. oktoobri 2021. aasta rakendusotsus Eesti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (0319/2021).

tagastamatu rahalise toetuse maksimumsummat ja lisada REPowerEU peatükk[7]. Osamaksete tegemine sõltub sellest, kas komisjon võtab määruse artikli 24 lõike 5 alusel vastu otsuse, milles sedastatakse, et Eesti on rahuldavalt saavutanud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav saavutamine eeldab, et sama reformi või investeeringu puhul varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(5) 21. jaanuaril 2025 võttis nõukogu komisjoni soovituse põhjal vastu soovituse, millega kiidetakse heaks Eesti riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava[8]. Eelarve- ja struktuurikava on esitatud kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikli 11 ja artikli 36 lõike 1 punktiga a, see hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja selles sätestatud eelarve kohandamise perioodi pikkus on neli aastat.

(6) 26. novembril 2024 võttis komisjon vastu arvamuse Eesti 2025. aasta eelarvekava kohta. Samal kuupäeval võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2025. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Eestit ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2025. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse[9] vastu 13. mail 2025 ja ühise tööhõivearuande 10. märtsil 2025.

(7) 29. jaanuaril 2025 avaldas komisjon konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal ELi üleilmset konkurentsivõimet. Selles on kindlaks määratud kolm tegevusvaldkonda, mis on kestliku majanduskasvu tagamiseks üliolulised: i) innovatsioon; ii) süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime ning iii) julgeolek. Innovatsioonilõhe kaotamiseks kavatseb EL edendada tööstusinnovatsiooni, toetada idufirmade kasvu selliste algatuste kaudu nagu ELi idu- ja kasvufirmade strateegia, ning soodustada kõrgtehnoloogia, näiteks tehisintellekti ja kvantarvutuse kasutuselevõttu. Selleks et muuta majandus keskkonnasäästlikumaks, on komisjon koostanud taskukohast energiat käsitleva tervikliku tegevuskava ja puhta tööstuse kokkuleppe, millega tagatakse, et üleminek puhtale energiale on kulutõhus ja konkurentsisõbralik (eeskätt suure energiakasutusega sektorite jaoks) ning aitab kiirendada majanduskasvu. Liigse sõltuvuse vähendamiseks ja julgeoleku suurendamiseks on liit võtnud kohustuse tugevdada üleilmseid kaubanduspartnerlusi, mitmekesistada tarneahelaid ning tagada juurdepääs kriitilisele toormele ja puhastele energiaallikatele. Neid prioriteete toetatakse horisontaalsete tugisüsteemide, nimelt õigusnormide lihtsustamise, ühtse turu süvendamise, konkurentsivõime rahastamise ning hoiuste ja investeeringute liidu loomise, oskuste ja kvaliteetsete töökohtade edendamise ning ELi poliitika parema koordineerimise kaudu. Konkurentsivõime kompass on kooskõlas Euroopa poolaasta põhimõtetega. Nõnda tagatakse, et liikmesriikide majanduspoliitika vastab komisjoni strateegilistele eesmärkidele, ning kujundatakse ühtne majandusjuhtimise käsitus, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

---

7 Nõukogu 16. juuni 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse nõukogu 29. oktoobri 2021. aasta rakendusotsust Eesti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (9367/2023).

8 Nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Eesti riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C/2025/655, 10.2.2025).

9 Nõukogu 13. mai 2025. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(8) 2025. aastal jätkuvad nii majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta kui ka taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamine. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks endiselt oluline, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimaste aastate asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. Need riigipõhised soovitused on sama asjakohased muudetud taaste- ja vastupidavuskavade hindamisel, mis toimub vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 21.

(9) 2025. aasta riigipõhistes soovitustes käsitletakse peamisi majanduspoliitilisi probleeme, mida ei ole taaste- ja vastupidavuskavades sisalduvate meetmetega piisaval määral lahendatud. Arvesse võetakse ka probleeme, mis on kindlaks tehtud 2019.–2024. aasta riigipõhistes soovitustes.

(10) 4. juunil 2025 avaldas komisjon Eesti kohta 2025. aasta riigiaruande. Selles on hinnatud Eesti edusamme asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehtud kokkuvõte sellest, kuidas Eesti on rakendanud taaste- ja vastupidavuskava. Kõnealuse analüüsi põhjal on riigiaruandes kindlaks tehtud Eesti kõige pakilisemad probleemid. Samuti on hinnatud Eesti edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(11) Komisjon on määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Eesti olukorda põhjalikult analüüsinud. Komisjoni hindamise peamised järeldused[10] Eesti makromajanduslike kitsaskohtade kohta kõnealuse määruse tähenduses avaldati 13. mail 2025. 4. juunil 2025 jõudis komisjon järeldusele, et Eestis ei esine makromajanduslikku tasakaalustamatust. Viimastel aastatel on täheldatud kitsaskohti, mis on seotud eelkõige hinna- ja kulupõhise konkurentsivõime halvenemisega pikaajalise majanduslanguse tingimustes, ning eluasemehinnad on märkimisväärselt tõusnud, kuid tundub, et üldine olukord on praegu kontrolli all. Palgad ja hinnad on mitu aastat jõudsalt tõusnud ning alusinflatsioon oli 2025. aasta alguses eelkõige avaliku sektori palgakasvu tõttu euroala keskmisest tunduvalt kõrgem. Selline hinna- ja kulusurve kahjustab majanduse konkurentsipositsiooni. Kui 2022. aastal põhjustas püsiva hinnatõusu odava energia ja muude sisendite kadumine pärast Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja algust, siis nüüd on inflatsioonisurve peamiselt riigisisene. Suur sisenõudlus ja pingeline tööturuolukord on võimaldanud palkadel madala tootlikkuse tingimustes kiiresti kasvada. Avaliku sektori töötajate, eriti õpetajate ja tervishoiutöötajate palgad on viimastel aastatel varasemalt suhteliselt madalalt tasemelt tõusnud. Kiire inflatsioon on osaliselt tingitud kaudsete maksude suurenemisest. Eesti ekspordi turuosa on viimasel kahel aastal kokku tõmbunud. Jooksevkonto puudujääk vähenes hiljuti püsiva majanduslanguse tõttu; rahvusvaheline netoinvesteerimispositsioon on vaid mõõdukalt negatiivne ja välispositsiooni jätkusuutlikkuse riskid näivad piiratud. Eluasemehinnad on viimastel aastatel märgatavalt tõusnud ja eluaseme väärtus on oletatavasti ülehinnatud, kuid hüpoteeklaenudega seotud risk finantsstabiilsusele on endiselt väike. Seda olukorda on süvendanud mõned varasemad poliitikameetmed, eelkõige need, millega süvendati sisenõudlust pärast pandeemiakriisi kõrgpunkti möödumist. Nende meetmete hulgas oli teise samba pensionifondide vabatahtlikuks muutmine, mis hoogustas hinna-, sealhulgas eluasemehinna tõusu. Viimastel aastatel on avaliku sektori palkade ja

[10] SWD(2025) 123 final.

miinimumpalga kasv langenud kokku majanduslangusega ja toonud kaasa suurema üldise palgakasvu kogu majanduses. Tööjõu tootlikkuse ja ettevõtluskeskkonna parandamise meetmed on endiselt piiratud. Valitsus teatas hiljuti mitmest 2026. aastaks plaanitud poliitikameetmest, millega on kavas vähendada makse ja kulutusi. Need võivad aidata vähendada inflatsioonisurvet ja leevendada mõningal määral tööjõukuludele avalduvat survet.

Hinnang iga-aastasele eduaruandele

(12) 21. jaanuaril 2025 soovitas nõukogu Eestil kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 7,1 % 2025. aastaks, 5,1 % 2026. aastaks, 3,6 % 2027. aastaks ja 3,2 % 2028. aastaks. Need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal 9,2 %, 2026. aastal 14,8 %, 2027. aastal 18,9 % ja 2028. aastal 22,6 %.

(13) 29. aprillil 2025 esitas Eesti oma iga-aastase eduaruande[11] netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide lahendamiseks vajalike reformide ja investeeringute rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Eesti kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(14) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon on soovitanud koordineeritult aktiveerida stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi. Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Eesti 29. aprilli 2025. aasta taotluse alusel võttis nõukogu [kuupäev] komisjoni soovituse alusel vastu soovituse,[12] millega võimaldatakse Eestil kalduda netokulude maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale ja neid ületada.

(15) Eurostati kinnitatud andmete[13] põhjal vähenes Eesti valitsemissektori eelarvepuudujääk 3,1 %-st SKPst 2023. aastal 1,5 %-ni SKPst 2024. aastal, samal ajal kui valitsemissektori võlg suurenes 20,2 %-st SKPst 2023. aasta lõpus 23,6 %-ni SKPst 2024. aasta lõpus. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused sellele, et netokulude kasvumäär oli 2024. aastal 1,8 %. Eesti on oma iga-aastases eduaruandes hinnanud netokulude kasvuks 2024. aastal 1,1 %. Komisjoni hinnangul oli netokulude kasv iga-aastases eduaruandes eeldatust suurem. Komisjoni arvutuste ja riigi ametiasutuste hinnangute erinevus tuleneb sellest, et komisjoni hinnangul on kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmete mõju väiksem. Komisjoni prognooside kohaselt oli eelarvepoliitika,[14] mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2024. aastal pärssiv (1,8 % SKPst).

---

11 2025. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

12 Nõukogu soovitus, millega võimaldatakse Eestil kalduda soovitatud netokulude kavast kõrvale ja selle määrasid ületada (riikide vabastusklausli aktiveerimine), [palume täiendada: ELT C/2025/xxx, x.x.2025].

13 Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2025.

14 Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat

(16) Iga-aastase eduaruande kohaselt kasvab reaalne SKP Eesti eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt 2025. aastal 1,7 % ja 2026. aastal 2,5 %, samas kui THHI inflatsioon peaks 2025. aastal olema 5,1 % ja 2026. aastal 4,3 %. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2025. aastal 1,1 % ja 2026. aastal 2,3 % ning THHI inflatsioon on 2025. aastal 3,8 % ja 2026. aastal 2,3 %.

(17) Iga-aastases eduaruandes on prognoositud, et valitsemissektori eelarvepuudujääk püsib 2025. aastal 1,5 % tasemel SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks vähenema 2025. aasta lõpuks 22,5 %-ni. Need suundumused osutavad netokulude 1,0 % suurusele kasvule 2025. aastal. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarvepuudujääk 2025. aastal 1,4 % SKPst. Valitsemissektori kulude kasvu peaks enam kui kompenseerima tulude suurenemine, mis on tingitud üksikisiku ja äriühingu tulumaksu ning krediidiasutuste makstavalt intressilt arvestatava tulumaksu määrade ning käibemaksumäärade tõusust, samuti mootorsõidukimaksu kehtestamisest. Nende maksude laekumist peaks soodustama ka majanduse elavnemine. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused netokulude 2,1 % suurusele kasvule 2025. aastal. Iga-aastases eduaruandes prognoositust suuremate netokulude kasvu prognoosimise põhjuseks on ka see, et komisjon eeldab jooksvate esmaste kulude suuremat kasvu, ELi vahenditest rahastatavate kulude vähenemist ja ELi programmide väiksemat riiklikku kaasrahastamist. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal ekspansiivne (1,0 % SKPst). Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse suurenema 2025. aasta lõpuks 23,8 %-ni. Valitsemissektori võla ja SKP suhte kasv 2025. aastal kajastab peamiselt valitsemissektori eelarvepuudujäägi ning võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni vahelise erinevuse mõju.

(18) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2025. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest üldiseid avaliku sektori kulutusi mahus 0,6 % SKPst (2024. aastal 0,4 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Eesti valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.

(19) Valitsemissektori kaitsekulutused moodustasid Eestis 2021. aastal 2,0 % SKPst, 2022. aastal 2,2 % SKPst ja 2023. aastal 2,7 % SKPst[15]. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid kaitsekulutused suurenema 2024. aastal 3,4 %-ni ja 2025. aastal 3,8 %-ni SKPst. See tähendab, et kasv on võrreldes 2021. aastaga 1,7 protsendipunkti SKPst. Ajavahemik, mil on aktiveeritud riiklik vabastusklausel (2025–2028), võimaldab Eestil vaadata ümber valitsemissektori kulude prioriteedid või suurendada valitsemissektori tulusid, tagamaks, et püsivalt suuremad kaitsekulutused ei ohusta keskpikas perspektiivis riigi rahanduse jätkusuutlikkust.

(20) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid netokulud suurenema 2025. aastal 2,1 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 3,9 %. Komisjoni

---

majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutuse erinevusena, võttes arvesse ka taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatute toetuste ja muude ELi vahenditega rahastatavaid kulusid.

15 Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel.

2025. aasta kevadprognoosi järgi peaks Eesti netokulude kasv 2025. aastal jääma soovitatud maksimaalsest kasvumäärast allapoole, ja seda nii aasta lõikes kui ka 2024. ja 2025. aasta peale kokku.

(21) Iga-aastases eduaruandes on prognoositud, et valitsemissektori eelarvepuudujääk kasvab 2026. aastal 2,5 %-ni SKPst ning valitsemissektori võla suhe SKPsse suureneb 2026. aasta lõpuks 24,0 %-ni. 2025. aasta eduaruanne ei sisalda eelarveprognoose 2026. aastale järgneva aja kohta. 2025. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal hindas komisjon valitsemissektori eelarvepuudujäägiks 2026. aastal 2,4 % SKPst. 2026. aastaks prognoositud eelarvepuudujäägi suurenemine on seotud tulude poolega ja on peamiselt tingitud maksuvaba tulu määra kohaldamisest kõigi üksikisiku tulumaksu maksjate suhtes ning dividenditulult võetava maksu väiksemast laekumisest, mis omakorda kajastab äriühingute makstavaid suuri dividende 2024. ja 2025. aastal, kuna on oodata äriühingu tulumaksu tõstmist. Need suundumused osutavad netokulude 4,1 % suurusele kasvule 2026. aastal. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2026. aastal ekspansiivne (0,5 % SKPst). Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks komisjoni prognoosi kohaselt suurenema 2026. aasta lõpuks 25,4 %-ni. Valitsemissektori võla ja SKP suhte kasv 2026. aastal kajastab peamiselt mõju, mida avaldab prognoositud valitsemissektori eelarvepuudujääk.

Peamised poliitilised probleemid

(22) Kuigi Eesti maksutulu suhe SKPsse 2024. aastal taas suurenes, püsib see endiselt alla ELi keskmise. Selle vahe kõrvaldamine aitaks teha kättesaadavaks täiendavad rahalised vahendid selliste avaliku sektori kuluvaldkondade jaoks nagu kaitse, tervishoid ja pikaajaline hooldus. Omandimaksud, mis on ühed majanduskasvu kõige vähem kahjustavad maksud, on olnud viimastel aastatel (kuni 2023. aastani) ELi keskmisest ligikaudu seitse korda väiksemad ja nendest saadud tulu on moodustanud vaid 0,3 % SKPst. Kapitalimaksude puhul on samal ajavahemikul täheldatud sarnast suundumust – need on olnud kolm korda väiksemad kui ELi keskmine. 2025. aastal tõstab Eesti äriühingu tulumaksu määra 20 %-lt 22 %-le ja kaotab regulaarselt makstavate dividendide suhtes kohaldatava 14 % soodusmäära. Need meetmed aitavad suurendada kapitalimaksude osakaalu kogutulus ja vähendada vahet ELi keskmisega. Eesti toetub aga peamiselt tööjõu- ja tarbimismaksudele, millest saadav tulu protsendina SKPst ületab ELi keskmist. Nende maksude osakaal kogutulus peaks pärast hiljutist käibemaksumäära tõstmist ja pärast järgmisi kavandatavaid käibemaksumäära tõstmisi veelgi suurenema. Ehkki maksutõusud aitavad vähendada üldist maksutulu vahet ELi keskmisega, on need regressiivsed ja põhjustavad maksukoormuse ebaühtlast jagunemist. Seega võivad need süvendada juba niigi suurt sissetulekute ebavõrdsust ja inflatsiooniriski. Kiiret inflatsiooni peetakse aga märkimisväärseks probleemiks, mis kärbib Eesti konkurentsivõimet. Eesti tegeleb ka kulude korrapärase läbivaatamise ja poliitika hindamise lõimimisega keskpika perioodi eelarve kavandamisse. Nende protsesside kasutamine peamiste kuluvaldkondade prioriseerimiseks aitaks eraldada avaliku sektori vahendeid tõhusamalt, et rahuldada kasvavaid struktuurseid kuluvajadusi ja vähendada maksutulu suurendamise survet.

(23) Juurdepääs piisavale ja taskukohasele tervishoiule ega pikaajalisele hooldusele ei ole veel tagatud. Viimaste aastate reformid ja suuremad investeeringud on aidanud vähendada inimeste endi hinnangul püsivat rahuldamata vajadust arstiabi järele 12,5 %-st 2023. aastal 8,5 %-ni 2024. aastal. Rahuldamata vajadus arstiabi järele on

paraku endiselt üks ELi suurimaid. Põhjuseks on pikad ooteajad ning tervishoiuteenuste ebaühtlane kvaliteet ja kättesaadavus riigi eri paigus. Avaliku sektori kulutused pikaajalisele hooldusele ja tervishoiuteenustele on endiselt väikesed, tublisti allpool ELi keskmist, ning teenuste osutamist pärsivad tööjõupuudus ja sõltuvus omavalitsuste vahenditest. Avaliku sektori kulutuste madal tase tingib suure omaosaluse tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse kuludes. 2023. aastal jõustus hooldusreform, mis on Eesti esimene suurem samm pikaajalise hoolduse parandamise suunas, ent selle mõju peab alles avalduma. Selleks et rahuldamata vajadust arstiabi järele inimeste endi hinnangul ja nende omaosalust veelgi vähendada, on äärmiselt oluline tagada kvaliteetsete hooldusteenuste piisav rahastamine, pidades eelkõige silmas, et elanikkonna vananemine võib nõudlust edaspidi veelgi suurendada. Samuti aitaks kõikjal riigis teenuste kättesaadavust ja tõhusust parandada kodus pakutavate ja kogukonnapõhiste hooldusteenuste ning vastava tugitehnoloogia laiem kasutuselevõtt.

(24) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab riiklik taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult lahendada kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud lühikese aja jooksul on oluline taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas selle REPowerEU peatükk tulemuslikult ellu rakendada, et suurendada rohe- ja digipöörde kaudu Eesti pikaajalist konkurentsivõimet ning tagada samal ajal sotsiaalne õiglus. Endiselt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane vastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(25) Eestis on hakatud kiiremini rakendama ühtekuuluvuspoliitika programmi, mis hõlmab toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF), Õiglase Ülemineku Fondist (JTF), Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+) ja Ühtekuuluvusfondist. On oluline selle programmi kiiret rakendamist jätkata ning suurendada selle mõju kohapeal maksimumini. Eesti juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmi raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks. Samas aga on Eestil endiselt probleeme, näiteks majandusliku ja sotsiaalse vastupanuvõime, sealhulgas vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse ning ebasoodsas olukorras olevate rühmade tööturule integreerimisega, samuti oskuste ja hariduse pakkumise, energiasüsteemi ümberkujundamise ja piirkondliku konkurentsivõime tagamisega, eriti idapoolsetel piirialadel. Kooskõlas määruse (EL) 2021/1060 artikliga 18 ja ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamise osana nõutakse Eestilt, et ta vaataks oma programmi läbi ja võtaks selles muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud probleeme. Komisjoni 1. aprillil 2025 vastu võetud ettepanekutega[16] on vahehindamise tulemuste täiendamise tähtaega 31. märts 2025 pikendatud. Samuti on sellega ette nähtud paindlikkusmeetmed, mis peaksid aitama kiirendada programmide rakendamist, ja stiimulid liikmesriikidele, et nad eraldaksid ühtekuuluvuspoliitika vahendeid toetamaks liidu viit strateegilist prioriteetset valdkonda, nimelt konkurentsivõimet strateegiliste tehnoloogiate, kaitse, eluaseme, veesüsteemide kerksuse ja energiasüsteemi ümberkujundamise vallas.

[16] Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahehindamise raames (COM(2025) 123 final).

(26) Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) annab võimaluse investeerida ühte ELi kesksesse strateegilisse prioriteeti ja tugevdada seeläbi ELi konkurentsivõimet. STEP teeb koostööd 11 olemasoleva ELi fondiga. Liikmesriigid võivad panustada ka programmi „InvestEU“, et toetada investeeringuid prioriteetsetesse valdkondadesse. Eesti saaks neid algatusi kasutada elutähtsa tehnoloogia, sealhulgas puhta ja ressursitõhusa tehnoloogia arendamise või tootmise soodustamiseks.

(27) Lisaks taaste- ja vastupidavuskava ning muude ELi fondide raames käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Eesti silmitsi mitme muu probleemiga, mis on seotud teadusuuringute ja innovatsiooni poliitika, rahastamisvõimaluste, tööjõu tootlikkuse ja oskuste pakkumise, sotsiaalkaitse, taastuvenergia ja energiatõhususe ning süsinikuheite vähendamisega, muu hulgas transpordisektoris.

(28) Ehkki Eesti üldised innovatsioonivaldkonna tulemused on alates 2017. aastast pidevalt paranenud, püsib ettevõtete teadus- ja arendustegevuse kulude protsent SKPst endiselt allpool ELi keskmist ning peaaegu pool Eesti teadus- ja arendustegevuse kogukulutustest tehakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektoris. Samal ajal on vähenenud patendikoostöölepingu alusel esitatud patenditaotluste arv 1 miljardi euro kohta SKPst, mis viitab sellele, et avalikku teadusbaasi ei kasutata tehnoloogilise soorituse parandamiseks ega ettevõtete innovatsiooni hoogustamiseks piisavalt hästi ära. Avaliku sektori otsetoetust ettevõtete teadus- ja arendustegevusele on suurendatud, aga muid poliitikameetmeid peale toetuskavade on vähem arendatud, mistõttu ei suuda Eesti rahuldada selliste ettevõtete vajadusi, kellel on piiratud suutlikkus rakendada ellu teadusavastusi. Lisaks vähenes rakendusuuringute osakaal teadus- ja arendustegevuse kogurahastuses 2023. aastal 23 %-ni. 2024. aastal loodi rakendusuuringute keskus, ent täielikult toimiva teadus- ja tehnoloogiaorganisatsiooni arendamine võtab aega. Ettevõtjate ja akadeemiliste ringkondade vahel puudub tihe koostöö. Ülikoolide ja rakenduslike teadusasutuste rolli innovatsioonis on võimalik tugevdada, et kiirendada uute tehnoloogiate kasutuselevõttu ja suurendada konkurentsivõimet.

(29) Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) juurdepääs rahastamisele on Eestis tunduvalt piiratum kui ELis keskmiselt. See pärsib investeerimist innovatsiooni, iseäranis riigi äärepoolsetes piirkondades, kus oskuste ja ressursside nappus muudab uuenduslike investeeringute rahastamise eriti riskantseks. Eesti ettevõtetel on väga vaja investeeringuid, et edendada digi- ja rohepööret, kuid nad kaasavad ELi keskmisest märksa vähem rahalisi vahendeid kapitaliturgudelt ning tuginevad selle asemel rohkem ettevõttesiseselt rahastatavatele investeeringutele. Seda soodustavad veelgi tulumaksusüsteem, VKEde paljusus ja tagasihoidlik institutsionaalsete investorite baas. Investoreid võiks aidata ligi meelitada institutsionaalsete investorite osaluse edendamine aktsiaturul ja isetoimiva riskikapitalituru arengu soodustamine.

(30) Tööjõunappus on viimasel ajal vähenenud, kuid oskustööliste puudus on 32 % ettevõtete jaoks endiselt peamine takistus investeeringute tegemisel ning paljudes sektorites ei vasta oskused tööturu vajadustele. Järjepidevad investeeringud rohepöördesse on suurenenud ja seega suureneb edaspidi ka nõudlus erioskustega töötajate järele. Oskuste nappus käib käsikäes kiire palgakasvu ja suurenenud tööjõu ühikukuluga ning pärsib seega ettevõtete tootlikkuse kasvu. Viimastel aastatel on kiire palgakasv olnud üks inflatsiooni soodustavaid ja konkurentsivõimet kammitsevaid tegureid. Probleemi süvendab veel nii haridussüsteemist varakult lahkunute kui ka kõrghariduse omandamise poolelijätnute suhteliselt kõrge määr, mistõttu leidub vähe

heade oskustega kõrghariduse omandanud töötajaid. Oskuste nappus on eriti märgatav piirkondlikul tasandil, kuna maa- ja äärepoolsetes piirkondades on tunduvalt raskem ligi meelitada kvalifitseeritud spetsialiste ning neis piirkondades on üleminekuprobleemide tõttu suurem ümber- ja täiendõppe vajadus. Olukorda, kus oskused ei vasta tööturu vajadustele, saaks muuta, parandades haridus- ja koolitussüsteemi vastavust tööturu vajadustele, eriti loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonna spetsialistide koolitamisel. Samuti saaks võtta poliitikameetmeid, et parandada juurdepääsu ümber- ja täiendõppele, eelkõige madala haridustasemega inimeste ja ka eakamate töötajate jaoks, ning täiendada inimeste põhilisi digioskusi. Selleks et toetada majanduse mitmekesistamist suure lisaväärtusega tegevustega, võiks kasutada rohkem ära süsteemi OSKA, et prognoosida nõudlust oskuste järele. Lisaks võiks kehtestada lihtsamad eeskirjad, mille alusel värvata tööjõupuudusega piirkondadesse välismaa oskustöölisi ja aidata suurendada konkurentsivõimet.

(31) Eesti teeb märkimisväärseid edusamme ELi 2030. aasta energiatõhususe eesmärkide saavutamisel. Kui ta toetaks oma energiatõhusa renoveerimise kavadega rohkem vähekaitstud leibkondi ja suurendaks eluasemesektorile ette nähtud toetust, mida antakse olemasolevaid kavasid (nt taaste- ja vastupidavusrahastu ja korterelamute rekonstrueerimise toetus) täiendavate uute kavade alusel, suudaks Eesti paremini täita oma pikaajalise renoveerimisstrateegia eesmärke ja aitaks kaasa jõupingutuste jagamise määrusega ette nähtud heitkoguste vähendamise eesmärgi saavutamisele. Praegu kasutab riik energiatõhususe parandamiseks peamiselt toetuspõhist rahastamist ning vaid piiratud määral muid rahastamisvahendeid. Eestile tuleks kasuks, kui ta rakendaks sihipärasemaid kavasid ja kasutaks laiemalt rahastamisvahendeid ELi energiatõhususe eesmärkide saavutamiseks.

(32) Kuigi Eesti energiaallikate jaotuses on toimunud märkimisväärne nihe taastuvate energiaallikate suunas (27,7 %-st 2022. aastal 34,6 %-ni 2023. aastal), on põlevkivi osakaal energiaallikate jaotuses endiselt märkimisväärne (58,2 % 2023. aastal) ning takistab rohepööret. Elektrihinnad on Eestis taastuvenergia muutlikkuse tõttu endiselt kõrged ja volatiilsed, mis tingib inflatsiooni kiirenemise ja ettevõtete konkurentsivõime vähenemise. Eestil on Läänemere torujuhtmete ja merekaablite vastu suunatud hübriidrünnakute tõttu probleeme ka energiajulgeolekuga. Taastuvenergia (34,6 % energiaallikate jaotusest 2023. aastal) tootmise ja energia salvestamise hoogustamine aitaks fossiilkütuseid tasapisi ja järk-järgult kasutuselt kõrvaldada, ent säilitada samal ajal suure energiasõltumatuse. Pärast elektrivõrgu edukat sünkroniseerimist Mandri-Euroopa elektrivõrguga 2025. aastal on tarvis võtta täiendavaid meetmeid, millega parandada võrgu vastupidavust ja paindlikkust. Väga oluline on jätkata tööd, et tugevdada elutähtsa energiataristu kaitset, eelkõige tagada küberturvalisus ja taristu valve.

(33) Eesti loodusvarade tootlikkuse määr on üks ELi madalamaid. See võib olla osaliselt tingitud riigi ressursimahukast põlevkivitööstusest ja tööstussüsteemist üldiselt. 2023. aastal teenis Eesti kasutatud materjali kilogrammi kohta ainult 0,63 eurot, samas kui ELi keskmine oli 2,22 eurot. Sellel on negatiivne mõju Eesti konkurentsivõimele. Ökoinnovatsiooni ja bioressursipõhise innovatsiooni edendamine loodusvarade kestlikuks kasutamiseks võib aidata Eesti loodusvarade tootlikkust ja konkurentsivõimet parandada. Olmejäätmete korduskasutamiseks ja ringlussevõtuks ettevalmistamise määr on Eestis 33 %. See on tunduvalt alla ELi keskmise (49 %). Riigile võiks tulla kasuks, kui ta võtaks ringmajandusele ülemineku kiirendamiseks kasutusele uusi poliitikavahendeid.

(34) Eesti transpordisektor on jõupingutuste jagamise määruse tähenduses suur kasvuhoonegaaside heite tootja. Transpordisektori arvele langeb umbes 15 % riigi koguheitest, millest 90 % tuleneb maanteetranspordist. Kestliku liikuvuse edendamiseks on äärmiselt oluline suunata osa transporti maanteelt raudteele, kuid riigis on elektrifitseeritud vaid 12 % raudteevõrgust (ELi keskmine 2022. aastal oli 57 %). Eesti võiks seega raudteevõrgu elektrifitseerimist jätkata, et vähendada veelgi oma sõltuvust fossiilkütustest. Auto omamise määr on Eestis samal ajal üks ELi kõrgemaid. 2023. aastal oli 75,5 %-l autodest bensiinimootor ja autode keskmine vanus on kõrge. Elektrisõidukite osakaal kõigi uute sõidukite hulgas moodustas 2023. aastal ainult 6,3 % (ELi keskmine oli 14,5 %). Eesti kehtestas hiljuti isiklike sõiduautode omanikele mootorsõidukimaksu. Selle määr sõltub sõiduki massist ja CO_2 heitest, kuid vanemate sõidukite maksumäärad on madalamad. Ehkki madalamad määrad aitavad kaitsta kehvemas olukorras olevaid elanikkonnarühmi, võiks Eesti siiski kaaluda, kuidas stimuleerida eraisikuid soetama uuemaid sõiduautosid. Eesti kaalub õigustatult keskkonnasäästlike busside osakaalu suurendamist kogu avalikus bussipargis praegusest 30 %-st 42 %-ni, et pakkuda keskkonnahoidlikku ühistransporti maapiirkondades ning uuendada ühtlasi oma ühissõidukite reservi. Eesti on integreerinud mõned kohaliku transpordi piletimüügi- ja planeerimissüsteemid ning see on andnud positiivseid tulemusi, aga endiselt on vaja võtta täiendavaid meetmeid.

(35) Sotsiaalkaitses valitsevate puudujääkide tõttu on Eestil hoolimata hiljutistest edusammudest endiselt probleeme, mis on seotud vaesuse, sotsiaalse tõrjutuse ja sissetulekute püsiva ebavõrdsusega. Pensionide ja lapsetoetuste suurenemine on küll mõningaid sotsiaalseid indikaatoreid parandanud, ent vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohu määr oli 2024. aastal endiselt kõrge, eriti eakate (eelkõige 65-aastaste ja vanemate üksi elavate inimeste), puuetega inimeste ja ühe inimesega leibkondade seas. Sotsiaalkaitsehüvitistele tehtavad kulutused on ühed madalaimad ELis: 2023. aastal moodustasid need 15,4 % SKPst. ELis tervikuna oli see näitaja aga 26,8 %. Sotsiaaltoetuste (v.a pensionite) mõju vaesuse vähendamisele püsib samuti tublisti alla ELi keskmise. Sotsiaalkindlustussüsteemi piisavuse suurendamine ja tõhususe parandamine võib aidata vähendada vaesusriski ning toetada paremini haavatavaid elanikkonnarühmi, näiteks eakaid, puuetega inimesi ja ühe inimesega leibkondi. Hoolimata hiljutisest pensionitõusust, peamiselt tänu inflatsiooni kohandamisele ja sotsiaalmaksu suurendamisele, on pensionid võrreldes palkadega endiselt ühed väikseimad ELis, mis süvendab veelgi eakate vaesust. Palgavaesus püsib võrdlemisi suur, eriti ebatüüpilises töösuhtes olevate inimeste seas, ning olukorda halvendavad veelgi suhteliselt madalad miinimumpalgad, ehkki neid on hiljuti tõstetud. Eesti võiks laiendada töötushüvitiste maksmist inimestele, kellele seda praegu ei maksta, näiteks neile, kes on ebatüüpilises töösuhtes, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjatele. See võib aidata nende vaesusriski vähendada. Vaesusriskis võib täheldada selgeid piirkondlikke erinevusi: eriti suur on see maapiirkondades ja idapoolsetel piirialadel. Nende probleemide lahendamine aitaks toetada ka ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist kooskõlas komisjoni talituste teise etapi riigianalüüsiga, mis põhineb sotsiaalse lähenemise raamistikul[17].

(36) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2025. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu,

[17] SWD(2025) 95 – Sotsiaalset lähenemist käsitlev teise etapi riigianalüüs, mis on tehtud kooskõlas sotsiaalse lähenemise raamistikuga, 2025.

et rakendada 2025. aasta soovitust euroala majanduspoliitika kohta. Eestil aitavad soovitused 2, 3 ja 4 rakendada 2025. aasta soovituses sätestatud esimest euroala soovitust konkurentsivõime kohta, soovitused 4, 5 ja 6 teist euroala soovitust vastupanuvõime kohta ning soovitus 1 kolmandat euroala soovitust makromajandusliku ja finantsstabiilsuse kohta,

SOOVITAB Eestil võtta 2025. ja 2026. aastal järgmisi meetmeid.

1. Suurendada kooskõlas Euroopa Ülemkogu 6. märtsi 2025. aasta järeldustega üldisi kaitsekulutusi ja üldist kaitsevalmidust. Pidada kinni netokulude maksimaalsetest kasvumääradest, mille soovitas talle nõukogu 21. jaanuaril 2025, kasutades samal ajal suuremate kaitsekulutuste tegemiseks riikide vabastusklausliga võimaldatavat erandit eelarvereeglitest. Laiendada maksubaasi, keskendudes majanduskasvu vähem kahjustavatele maksudele. Tagada kuluvajaduste, sealhulgas kaitsekulutuste, aga ka tervishoiu ja pikaajalise hoolduse kulude jätkusuutlik rahastamine, et parandada nende teenuste kättesaadavust ja taskukohasust ning kindlustada samal ajal kaitse inflatsioonisurve eest.

2. Tagada riikliku taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki tulemuslik rakendamine, pidades silmas määruses (EL) 2021/241 sätestatud tähtaegu reformide ja investeeringute õigeaegseks lõpuleviimiseks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmi (ERF, JTF, ESF+, Ühtekuuluvusfond) rakendamist, tuginedes vajaduse korral vahehindamisel pakutavatele võimalustele. Kasutada konkurentsivõime parandamiseks parimal viisil ära ELi vahendid, sealhulgas programmi „InvestEU“ ja Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi võimalusi.

3. Keskenduda investeeringute tegemisel teadusuuringutele ja innovatsioonile ning seada seejuures esikohale rakendusuuringute rahastamise. Parandada eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ning äärepoolsete piirkondade ettevõtjate juurdepääsu rahastamisele, et soodustada uuenduslikke investeeringuid, näiteks investeeringuid rohe- ja digipöördesse, ning edendada muu hulgas institutsionaalsete investorite osalust riskikapitali- ja aktsiaturul.

4. Parandada energiatõhusust, võttes uusi rahastamis- ja toetusmeetmeid pikaajalise renoveerimisstrateegia eesmärkide saavutamiseks. Vähendada taastuvenergiasse investeerimise ja energia salvestamise edendamise kaudu üldist sõltuvust fossiilkütustest ja põlevkivi osakaalu energiaallikate jaotuses. Suurendada energiajulgeolekut, näiteks tagades elektriühenduste piisava võimsuse. Suurendada bioressursipõhise innovatsiooni kaudu loodusvarade tootlikkust. Võtta täiendavaid meetmeid kestliku ja vähem saastava transpordi kättesaadavuse ja kasutamise suurendamiseks, sealhulgas elektrifitseerides raudteevõrku, uuendades maanteesõidukite reservi ja integreerides ühistranspordisüsteeme.

5. Suurendada ümber- ja täiendõppe meetmete abil tööjõu tootlikkust ja oskuste pakkumist, vähendades haridussüsteemist varakult lahkujate arvu, parandades haridus- ja koolitussüsteemi vastavust tööturu vajadustele, eelkõige rahuldades kasvavat nõudlust loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonna spetsialistide järele, ning meelitades paremini ligi ja hoides talente. Tõhustada poliitikameetmeid, millega aidatakse pakkuda ja omandada rohepöördeks vajalikke oskusi ja pädevusi. Vähendada vaesusriski, tugevdades eakate, ühe inimesega leibkondade ja puuetega inimeste sotsiaalkaitset, suurendades sotsiaalkindlustussüsteemi piisavust ja tõhusust ning parandades töötute olukorda,

laiendades muu hulgas töötushüvitiste maksmist eelkõige ebatüüpilises töösuhtes olevatele inimestele, ning säilitades samal ajal riigi rahanduse jätkusuutlikkuse.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja